

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 637.62:338.432:631.11(477.73)

**ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА
ВОВНИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

І.Н.Топіха, доктор економічних наук, професор
К.Д.Самойлик, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто питання ефективності виробництва вовни в ринкових умовах Миколаївської області. Зокрема, зміна обсягу виробництва, собівартості одиниці продукції та прибутку за рахунок факторів.

Ключові слова: вовна, ефективність, собівартість, ціна реалізації, фактори, прибуток, рентабельність.

Продукція вівчарства завжди користувалася значним попитом як на внутрішньому, так і на світовому ринках.

Стан вивчення проблеми. Проблемами ефективності виробництва продукції тваринництва в умовах ринку займалися економісти-аграрники: Андрійчук В.Р., Месель-Веселяк В.Я., Саблук П.Т., Сокол О.І., Топіха І.Н., Шелест Л.С. та багато інших. Разом з тим окремі аспекти ефективності виробництва продукції вівчарства залишаються дискусійними і потребують подальшого вивчення. Це стосується насамперед факторів, які впливають на зміну собівартості одиниці продукції, рентабельності виробництва вовни. Це обумовило вибір теми статті.

Результати дослідження. В процесі реформування аграрного сектора економіки галузь вівчарства виявилася найменш захищеною і практично знищена. Якщо в 1990р. поголів'я овець в Миколаївській області складало 390,3 тис. голів, то в 2008р. лише 31,5 тис. або скоротилося на 92%. В 2008 р. із 453 сільськогосподарських підприємств області вівчарством займалися тільки 68 господарств, з яких лише в двох господарствах поголів'я овець перевищувало 1000 голів, в решті господарств – від 49 голів (таких господарств виявилось найбільше – 29) до 999 голів. В цьому році реалізували вовну лише 13 господарств, із яких 10 господарств отримали збитки. В багатьох районах області галузь вівчарства ліквідована, не зважаючи на те, що в цих регіонах є достатня кількість сіножатей і пасовищ. Зокрема, це стосується Новоодеського, Владіївського, Арбузинського районів, де сіножаті і пасовища в структурі сільськогосподарських угідь займають відповідно 19,9, 14,0 і 10,1%, в той час як середній показник по області складає 5,9%. В результаті виробництво вовни та її реалізація в порівнянні з 1990р. значно скоротилося (табл. 1)

Таблиця 1

Динаміка виробництва та реалізація вовни в Миколаївській області, тонн

Показники	1990р.	1995р.	2000р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.
Виробництво вовни	1660	759	99	64	84	83	95
Реалізація вовни	1657	421	70	21	6	49	51
Рівень товарності, %	99,8	55,5	77,8	32,8	7,1	59,0	53,7

Дані таблиці 1 показують, що виробництво вовни в 2008р., в порівнянні з 1990 роком, скоротилося майже на 94%, а реалізація – на 97%. Найменший рівень виробництва вовни був у 2005р. і склав 64 тонни, а реалізації – у 2006р., коли із загальної кількості виробленої вовни 84 тонни було реалізовано лише 6 тонн, або рівень товарності склав лише 7,1%. У 1990 р. майже вся вовна реалізувалася переробними підприємствами, в

1995 р. – 36,2%. Починаючи з 2000р. по 2005р., вовна переробними підприємствами не реалізувалася, а лише на ринку та іншими каналами реалізації. В 2005р. переробним підприємствам було реалізовано 22,4%, в 2006р. – 60,9%, в 2007р. – 65,8% і в 2008р. – 79,4%.

Середній валовий настриг вовни за 2006-2008 рр., порівняно з 2003-2005 рр., в господарствах області збільшився на 30,7%, або на 8,7 тонни, і склав 37 тонн. При цьому за рахунок екстенсивного фактора – поголів'я овець, настриг вовни збільшився на 24,1%, що склало 6,8 тонн, за рахунок продуктивності овець – відповідно на 5,9% або 1,9 тонни.

Таким чином, збільшення виробництва вовни в сільськогосподарських підприємствах відбулося в основному за рахунок екстенсивного фактора.

Не зважаючи на те, що останіми роками виробництво вовни збільшується і за рахунок продуктивності овець, вона залишається низькою, а галузь вівчарства в цілому і виробництво вовни, зокрема, залишається збитковим. Так, рівень збитковості вовни в 2007р. склав 80,6%, в 2008р. – 65,1%.

Узагальнюючим показником, який характеризує прибутковість галузі або конкретного виду продукції, є рівень рентабельності як відношення прибутку до собівартості реалізованої продукції і характеризує ефективність використання поточних витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції.

Основними чинниками, які впливають на зміну прибутку для конкретного виду продукції, є: кількість реалізованої продукції, виробнича собівартість одиниці реалізованої продукції та ціна реалізації.

Вплив указаних факторів на приріст розміру прибутку (збитку) обчислимо за такими формулами:

Зміна прибутку в цілому

$$\Delta_{gzp} = \Pi_1 - \Pi_0$$

За рахунок кількості реалізованої продукції

$$\Delta_p = (p_1 - p_0) g_1.$$

За рахунок собівартості

$$\Delta_z = (z_1 - z_0) g_1.$$

За рахунок ціни реалізації

$$\Delta_p = (p_1 - p_0) g_1.$$

Аналіз факторів зміни прибутку наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Показники факторного аналізу зміни
збитку від реалізації вовни**

Показники	2006р.	2008р.
Реалізовано вовни, ц	64	505
Собівартість 1 ц, грн	737,50	451,54
Всього затрат, тис. грн	47,2	228,0
Ціна реалізації 1 ц, грн	581,3	388,5
Виручено (доход) від реалізації, тис. грн	37,2	196,2
Збиток від реалізації, тис. грн	-10,0	-31,8
Зміна збитку, тис. грн	х	-21,8
в тому числі за рахунок:		
кількості реалізованої продукції	х	-68,9
собівартості	х	144,5
ціни реалізації	х	-97,4

Розрахунки показують, що збиток від реалізації вовни в 2008 р. порівняно з 2006 р. склав 21,8 тис. грн. При цьому за рахунок збільшення кількості реалізованої продукції та зменшення ціни реалізації отримано збиток відповідно 68,9 тис. грн і 97,4 тис. грн. І лише за рахунок зменшення собівартості одиниці продукції отримано прибуток в розмірі 144,5 тис. грн, але він не зміг покрити витрати за рахунок інших факторів. Якби ціна реалізації 1 ц вовни в 2008 р. була на рівні 2006 р., то виробництво вовни було б рентабельним (28,7%).

Звичайно, ціна реалізації повинна покривати витрати, але суттєво вплинути на неї товаровиробник не може. Залишається собівартість продукції – внутрішній фактор, який впливає

на прибутковість. Аналіз собівартості 1 ц вовни в 2008 р., у порівнянні з 2006 р., показав, що вона зменшилася на 39%, що в абсолютному виразі склало 285,96 грн. При цьому за рахунок скорочення витрат на одну вівцю майже на 40%, або на 306,52 грн, а за рахунок зменшення продукції овець собівартість 1ц вовни збільшилась на 20,56 грн.

А тому стратегія сільськогосподарських товаровиробників повинна концентруватися на активному пошуку і мобілізації резервів підвищення продуктивності овець, а також зниження собівартості одиниці продукції.

Крім того, потрібна державна підтримка стосовно реалізації продукції та їх цін, які залишаються дуже низькими і в 2008 р., у порівнянні з 2006 р., зменшилась на 33,2% і склали лише 388,5 грн за 1ц вовни.

Висновки. Уряд повинен проводити активну протекційно-обороністську політику щодо вітчизняного вівчарства як шляхом встановлення відповідного мита на імпортовану вовну, пряжу, тканини, так і шляхом проведення заходів, що сприяють розвитку галузі; підприємствам первинної обробки вовни необхідно виділяти пільгові кредити цільового призначення, щоб вони були зацікавлені своєчасно і в необхідній кількості закупувати вовну у вітчизняних товаровиробників.

Таким чином, використання внутрішніх резервів з метою збільшення виробництва вовни, зниження собівартості продукції за державної підтримки галузі дозволить підвищити ефективність виробництва вовни як основного виду продукції вівчарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сокол О. І. Пріоритетні напрямки відновлення вівчарства / О. І. Сокол // Економіка АПК. — 2005. — № 9. — С. 22—29.
2. Шелест Л. Розвиток підприємництва у вівчарстві / Л. Шелест // Тваринництво України. — 2008. — № 2. — С. 37—39.
3. Сільське господарство Миколаївщини. Статистичний збірник. — Миколаїв, 2009. — С. 81—105.